

1e KIMA Nieuwsbrief

AGENDA

Veldwerk

Mei – verzamelen en onderzoeken dun slib uit de slibgeul of de zandwinput. Start kiemtesten in kas

Mei - september – Natuur in Productie onderzoek naar ontwikkeling van bodem, vegetatie, insecten, vissen

Vanaf mei – onderzoek naar broedsucces en voedselkeuze visdief en kluit.

Juni & augustus – veldwerkdagen in samenwerking met de UvA: bemonstering van fonteinkruid

September – onderzoek naar biochemische eigenschappen van de bodem. (benthos en fysisch-chemisch) in de luwte van de Marker Wadden

Doorlopend – vogelmonitoring

Bijeenkomsten

14, 15 en 16 juni – Ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van de Zuiderzeewet organiseert de provincie Flevoland in samenwerking met medeoverheden en partners op 14 juni het congres 'Nederland over 100 jaar'. Naast het congres wordt een driedaags publieksevenement (14, 15 en 16 juni 2018) georganiseerd.

Voor meer informatie [klik hier](#)

Op **15 en 16 juni** organiseert provincie Flevoland in het kader van 100 jaar Zuiderzeewet de Zuiderzee-havendagen in Lelystad. Dan wordt ook een veerdienst ingezet naar Marker Wadden en zijn er excursies op de eilanden in aanleg. Dus wil je zelf gaan kijken dan kan dat op 15 en 16 juni.

Boek een kaartje op www.markerwadden.nl/tickets

21 juni – De KIMA-excursie van 21 juni met de deelnemers van het KIMA-congres van 7 maart

27 juni – EcoShape-conferentie. Hier zullen onderzoekers van KIMA ook resultaten in de themasessies presenteren.

Voor meer informatie [klik hier](#)

Een eerste kennismaking met een veelbelovend initiatief. Dat was het KIMA-congres op 7 maart voor de meeste aanwezigen hoe dan ook. Programmamanager Wiegert Dulfer (Rijkswaterstaat) zag de intenties van de initiatiefnemers bevestigd in de hoge opkomst en diversiteit van de deelnemers. Samen met programmacoördinator Sacha de Rijk (Deltares) kijkt hij terug op een geslaagde dag.

‘De belangstelling voor het KIMA was niet alleen groter dan verwacht’, licht Wiegert toe, ‘het publiek bleek ook echt een afspiegeling van het collectief dat we – ngo, overheid, kennisinstelling en marktpartijen – vormen om een totaal nieuw ecosysteem grondig te kunnen bestuderen. De aanleg en ontwikkeling van Marker Wadden is een unieke gelegenheid om kennis op te doen van de zich onder en boven de waterspiegel ontwikkelende natuur, van de toepassing van slib en zand als bouw materiaal, en van de bijzondere wijze waarop we samenwerken. Niet als opdrachtgevers en opdrachtnemers, maar als gelijkwaardige, complementaire partijen die tijd, mensen en middelen beschikbaar stellen en gezamenlijk een meerjarige onderzoeks- en monitoringagenda bepalen. Zo worden we er allemaal wijzer van.’

*‘We worden er
allemaal wijzer van’*

Startsein

De samenwerking werd op 7 maart bevestigd met de ondertekening van een intentieovereenkomst door de vier programmapartners. ‘We zijn natuurlijk al wat langer bezig, maar voor de buitenwereld is die overeenkomst toch een soort

Ondertekening intentieverklaring van links naar rechts Teo Warns (Natuurmonumenten), Roeland Allewijn (Rijkswaterstaat), Henk Nieboer (EcoShape) en Maarten Smits (Deltares) (foto: Deltares).

startsein’, legt Sacha uit. ‘Het is nadrukkelijk de bedoeling dat iedereen weet dat aan de Marker Wadden een bijzonder programma is gekoppeld dat in ieder geval tot 2022, maar wellicht nog langer, letterlijk en figuurlijk ruimte biedt voor onderzoek en experimenten.’

Living lab

Want behalve over onderzoek en monitoring door de programmapartners gaat KIMA ook over de ontwikkeling van een kenniscommunity en het gebruik van de eilandengroep als “living lab”. ‘Van startupbedrijf tot universiteit, iedereen kan hier in principe onderzoek doen’, aldus Sacha. ‘Zolang het onderwerp aansluit op

Sacha de Rijk tijdens KIMA congres

de onderzoeksthema's van KIMA en de initiatiefnemer het onderzoek zelf bekostigt.' Daar staat tegenover dat de programmapartners een bescheiden onderzoeksfaciliteit inrichten en zorgen voor vervoer naar de eilanden. Veel belangrijker nog: alle data die binnen het KIMA tot stand komen, worden met de deelnemers gedeeld. Wiegert: 'We hebben 10.000 ha nieuw land en zoetwaternatuur. Aanknopingspunten voor onderzoek genoeg, toch?'

Meer weten?

Wil u meer weten over lopend onderzoek of over de mogelijkheid zelf onderzoek te doen op Marker Wadden? Neem dan contact op met Sacha: sacha.derijk@deltares.nl

Een puntzak slib, graag

In theorie is het een waterbouwkundige innovatie van formaat. Een 48 ha grote en 10 meter diepe geul fungeert als een soort fuik voor zwevend slib. De geul heeft zo een gunstig effect op de waterkwaliteit van het Markermeer en het verzamelde slib kan worden hergebruikt als bouw materiaal. De geul ligt er sinds december. Of ze naar behoren functioneert, moet blijken.

'De geul heeft iets weg van een frietzak', vertelt Annemiek Hermans (EcoShape). 'Idealiter stromen de deeltjes als gevolg van natuurlijke stroming de geul in, naar de punt toe, waar ze onder invloed van zwaartekracht bezinken.'

Of de positie en vorm van de geul ten opzichte van de stromingen in het Markermeer de juiste is en hoe dit fijne materiaal efficiënt, duurzaam en zo goedkoop mogelijk kan worden gewonnen en toegepast, moet in de komende jaren allemaal duidelijk worden. 'Momenteel bevat de geul nog niet genoeg slib, maar we hopen het in 2019 te kunnen gaan winnen en er de dunslibcompartimenten op Marker Wadden mee te vullen. Daarna kunnen we monitoren hoe het slib zich gedraagt en kunnen we het gaan inzaaien met moerasvegetatie. Met het beetje slib dat in de geul zit, voeren we dit jaar alvast kiemtesten uit in een kas.' Proeven met verschillende zaadmengels, lisdodde en riet, moeten uitwijzen in hoeverre zaad op dit materiaal ontkiemt. 'Dit hangt namelijk nauw samen met het nutriëntengehalte van het slib', legt Annemiek uit. 'Misschien moeten we wel een beetje bijmengen met voedselrijke klei. We gaan het zien!'

Meer informatie

annemiek.hermans@witteveenbos.com

Annemiek Hermans

De eerste draadjes van het voedselweb

Ecologe Yvonne Kahlert bevindt zich deze zomer wekelijks op Marker Wadden. De PhD-student brengt alle diersoorten in kaart die de nieuwe eilanden weten te vinden. In de komende jaren zal blijken wat voor natuur Marker Wadden voortbrengt en, hopelijk, hoe vogels voedsel vinden op een bed van slib.

Natuur in Productie (NiP) heeft het onderzoeksproject dat Yvonne samen met PhD-student Marloes van de Akker uitvoert namens Rijksuniversiteit Groningen, Radboud Universiteit, NIOO-KNAW en Natuurmonumenten. "Voedselweb" is het sleutelwoord. Welke typen vegetatie en welke soorten insecten, vissen en vogels komen tot ontwikkeling? Wat is hun plek in de voedselketen en op welke manier verhouden ze zich tot elkaar?

Vallen

Om hierachter te komen hebben beide onderzoekers in het voorjaar vallen voor insecten uitgezet, op het land en op het water. Ze legen ze elke week. Vanaf mei wordt ook de visstand gemonitord en later in het jaar volgen de vogels. Yvonne: 'Uit tellingen en observaties die we ter plekke doen, leiden we bijvoorbeeld af welke voedselbronnen een rol spelen in de voedselkringloop en wat voor relaties tussen prooi en roofdier ontstaan.' Het onderzoek loopt tot en met 2020. De monitoring gebeurt 's zomers, de analyse van de gegevens volgt 's winters.

links Yvonne Kahlert, rechts Marloes van de Akker

Drijfzand

Het veldwerk is niet zonder uitdagingen. Drijfzand vormt een reëel gevaar en de aanleg van Marker Wadden is nog in volle gang. Yvonne: 'Ik moet de aannemer niet in de weg lopen en hun materieel moet mijn onderzoek niet verstoren. Afstemming is in deze fase ontzettend belangrijk.'

Meer informatie

y.kahlert@rug.nl

Broedvogels op een bouwplaats

Wie een vogelparadijs wil creëren, doet er goed aan na te gaan hoe het paradijs in wording de eerste kolonisten bevalt. Boswachter Ruben Kluit (Natuurmonumenten) ontfermt zich over de monitoring van de avifauna.

© Natuurmonumenten - Bram Reinders

In 2017 hebben enthousiaste vrijwilligers onder Rubens hoede broedvogels geteld. Kolonievogels – visdieven, kokmeeuwen en kluten – en bijzondere soorten zoals plevieren. 'Hoe dat in zijn werk gaat? Met een paar mensen loop je in enkele minuten door een kolonie heen en turf je de vogels. Later zetten we de gegevens in de computer.'

Slaapplaats voor sterns

In het kader van onderzoek naar het broedsucces van de visdief in het IJsselmeergebied is vorig jaar ook het broedsucces op Marker Wadden in beeld gebracht. Verder zijn de slaapplaatsen van zwarte sterns, ganzen en zwanen geteld. 'Voor de sterns werd Marker Wadden uit het niets een overnachtingsgebied van belang', licht Ruben toe. 'Het op een na grootste in Nederland.'

Aannemer denkt mee

Dat pioniers zoals visdieven en kluten het nieuwe land weten te vinden, mag geen verrassing heten. Wel was het aantal broedvogels boven verwachting. 'We hebben maar liefst 2.000 broedparen geteld, inclusief zeldzame soorten zoals dwergsterns en strandplevieren. En dat op een bouwplaats vol bedrijvigheid. De aannemer heeft enorm geholpen: zodra ergens werd gebroed, sloot hij de locatie tijdelijk af. Mooi om te zien dat hij zijn planning dit jaar op het broedseizoen heeft afgestemd.'

Voedselproductie op gang

In 2018 staan vergelijkbare inspanningen op de agenda. 'We willen graag ook het broedsucces van andere vogels gaan bepalen, maar daar moeten we professionals voor inhuren.' Dit jaar, weet Ruben, hebben grote groepen steltlopers de een jaar eerder aangelegde eilanden ontdekt. 'Dat zou betekenen dat er voldoende voedsel voor ze is.'

Meer informatie

A.Boosten@Natuurmonumenten.nl

© Natuurmonumenten - Marjolein den Hartog

Colofon

Het Kennis en Innovatie programma Marker Wadden (KIMA) is door vier partijen opgericht om kennis en innovaties te ontwikkelen en te presenteren. Partijen die de Intentieverklaring KIMA hebben ondertekend (7 maart 2018) zijn Natuurmonumenten, RWS, EcoShape en Deltares. Het doel van KIMA is om de maatschappelijke meerwaarde van Marker Wadden te vergroten en daarmee de toonaangevende positie van Nederland op het gebied van ecologie, waterbouw en watergovernance te behouden en te versterken bij bedrijven, onderzoeksinstellingen, overheden en NGO's.

Meer info over KIMA: sacha.derijk@deltares.nl

Afmelden nieuwsbrief: annelies.van.beusekom@rws.nl

Interviews en teksten: Eric Burgers | Tekst & Redactie

© Natuurmonumenten - Marten van Dijk